

РОЗВИТОК ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Процеси гуманізації та глобалізації, які дедалі більше проявляються в усіх сферах суспільного життя, призвели до модернізації освітньої системи України. Незаперечним фактом є необхідність підготовки та формування творчої еліти, яка б була здатна достойно представляти українське музичне мистецтво на міжнародному рівні і конкурувати з визнаними у світі зарубіжними виконавцями. Особливе місце в цьому процесі належить естрадно-джазовому мистецтву і в цьому сенсі є вкрай важливим організація спеціальної музичної підготовки. “За свою історію джаз пройшов величезний шлях розвитку ..... і перетворився в складну сучасну музику. Український джаз, який упевнено завойовує публіку, концертні зали і майданчики, стає "обличчям" нашої культури, що вимагає до себе відповідної уваги як з боку влади, так і музичної громадськості” [4, с. 261-262].

Педагогічна наука має певні досягнення у вивченні проблеми виховання естрадно-джазової культури молоді. Сьогодні є наукові роботи з питань розвитку навичок джазової імпровізації (Ю. Маркін, М. Серебряний, О. Хромушин та ін.); розвитку навичок аранжування джазової музики (Г. Гаранян, А. Пчелінцев); формування виконавської майстерності майбутніх артистів естрадних ансамблів (Д. Бабіч); музично-естетичного виховання засобами естрадного мистецтва (О. Попова, Н. Попович, К. Шпаковська); розвитку творчої активності студентів музичних факультетів педагогічних ВНЗ на основі естрадно-джазового мистецтва (О. Жаркова, О. Курильченко, Ю. Степняк).

Досить значними є мистецтвознавчі дослідження естради та джазу. Зокрема, історичний аспект викладено у працях таких авторів, як К. Берендт, Д. Колліер, В. Конен, Є. Овчинников, Ю. Панасьє, Л. Переверзєв, В. Романко, В. Симоненко та ін.; виражальні засоби естрадно-джазової музики докладно досліджували І. Горват, Л. Івенс, В. Олендарьов, О. Рогачов, Ю. Чугунов та ін.; окремі проблеми естрадно-джазового виконавства на різних інструментах висвітлили І. Бріль, М. Замороко, Л. Івенс, В. Молотков, О. Степурко та інші.

Отже, аналіз наукової літератури свідчить про розробку досить широкого кола питань щодо естрадно-джазової культури взагалі та музичної педагогіки зокрема, що дає змогу констатувати наявність належних теоретичних засад для подальших досліджень у цій галузі.

Поняття професійної естрадно-джазової освіти в повній мірі можна віднести до системи вітчизняної музичної педагогіки, починаючи з 1970-х років. В системі професійної музичної освіти найшвидше спостерігається формування української фортепіанної джазової школи. Спеціалізована школа джазового фортепіанного виконавства формувалась в Україні поступово. До 1970-х років українські джазові музиканти, що отримали академічну освіту, оволодівали досвідом джазової гри самостійно — в джазових колективах на фестивалях, прослуховуючи виконання відомих інструменталістів тощо. В цілому така картина мало відрізнялась від подібних форм самоосвіти джазових артистів інших країн. Згодом до цього процесу були залучені духові інструменти, а вокальне джазове мистецтво стає предметом викладання в музичних навчальних закладах України у 80-90-х рр.

Нажаль, навчальні осередки естрадно-джазової підготовки молодих музикантів діють лише в окремих обласних центрах України і вони не стали поширеним явищем для нашої музичної освіти.

Отже, *мета* дослідження – на основі аналізу діяльності найбільш відомих нині діючих джазово-освітянських осередків визначити стан, проблеми та перспективи розвитку естрадно-джазової освіти в Україні. В даній статті частково висвітлений лише стан естрадно-джазової освіти в Україні.

Характеризуючи дане положення треба відзначити певні позитивні зрушення у вирішенні даної проблеми. В першу чергу це пов'язано з початком організації спеціальної естрадно-джазової освіти на державному рівні. Це відкриття естрадних відділень у державних музичних школах Києва (1974), Одеси (1982, 1989), Ізмаїла (1989), Дитячій академії мистецтв (м.Луганськ). Одними з найвідоміших на даний час є “Школа естрадного та джазового мистецтва” Дніпровського району м.Києва (2001) і Київська дитяча академія мистецтв (вищий мистецький коледж) М.Чембержі тощо. Поряд з цим у ХХІ ст. відкриваються приватні заклади естрадно-джазового мистецтва: Школа-студія сучасних видів вокалу “Драйв” (м.Київ), Школа Блюзу і Джазу (м.Київ), Школа естрадного мистецтва “Джем” (м.Чернівці), Продюсерський центр “Paradis” (м.Київ), “Літня Джазова Школа зReikartz” (м.Львів), Дитяча школа естрадного мистецтва продюсерського центру “Karpation” (м.Львів), школи естетичного виховання, з яких найбільш відомою є Київська дитяча художня школа №2, Інститут Шоу-бізнесу як структурний підрозділ Приватного вищого навчального закладу “Європейський університет” (2011) та ін.

В 90-х рр. починають функціонувати відділи естрадно-джазового виконавства і в музичних училищах Києва (1980), Донецька (1986), Кривого Рогу (1990), Львова (1989), Харкова (1989), Хмельницька (1956), Черкас (1961), Чернігова (1961), в Одеському училищі мистецтв і культури ім. К.Данькевича

(1980), Луганському коледжі культури і мистецтв (1945, 1997), музичному училищі Дніпропетровської консерваторії ім. М.Глінки (1901) та ін.

До цього процесу долучились і вищі музичні заклади. Починають запроваджувати в програму консерваторських дисциплін відповідні профільні факультативні курси: джазової імпровізації (Одеса, 1979), джазової гармонії та оркестровки (Київ, 1982) тощо. Була створена кафедра “Музичного мистецтва естради” в Донецькій державній консерваторії ім. С.Прокоф’єва (1990); у 1994 р. – кафедра “Естрадних та духових інструментів” в Харківському державному університеті мистецтв ім. І.Котляревського (бувшій Харківській консерваторії), а з 2008 р. – кафедри “Музичне мистецтво естради та джазу” з новою спеціалізацією “Естрадно-джазовий спів”. Одним з найвідоміших в Україні вищим навчальним закладом по підготовці естрадно-джазових виконавців є Київський національний університет культури і мистецтв. В структурі університету 12 інститутів і факультетів і одним з провідних є “Інститут мистецтв” з популярною кафедрою “Естрадного співу”. Другим не менш відомим вищим музичним навчальним закладом в Києві є Муніципальна академія естрадного і циркового мистецтв ім. Л.Утьосова зі структурним підрозділом – кафедрою “Естрадного співу”. Це єдиний в Україні і унікальний в своєму роді вищий навчальний заклад, який проводить підготовку спеціалістів естрадного і циркового мистецтва. Але найбільш знаним як в Україні, так і за кордоном є “Київське державне вище музичне училище ім. Р. Глієра” (Київський інститут музики імені Р.Глієра). Дякуючи зусиллям Є.Дергунова, одного з найкращих джазменів України, в ньому був відкритий перший в Україні “Естрадно-джазовий відділ”, який зараз відомий як “Школа джазового і естрадного мистецтва”. Також з’являються кафедри “Естрадного співу” в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтва (м.Київ); Прикарпатському національному університеті ім. В.Стефаника (м. Івано-Франківськ); Ніжинському державному університеті ім. М.Гоголя; в Харківській державній академії культури, де на факультеті “Музичного мистецтва” поряд з кафедрою “Естрадного співу” існуює кафедра “Інструментів духового та естрадного оркестрів”; в Сумському державному педагогічному університеті ім.А.Макаренка, в якому на факультеті “Мистецтв” студенти отримують спеціальність “Музика та художня культура, музика та естрада”; у Рівенському державному гуманітарному університеті, де на факультеті “Музичного мистецтва” поряд з іншими існують спеціальності “Естрадний спів”, “Музичне мистецтво естради”, “Комп’ютерно-електронна музика” тощо. Луганська державна академія культури і мистецтв на факультеті “Музичне мистецтво” готує співаків-спеціалістів з академічного, народного, естрадного вокалу і здійснює у відповідності до останнього підготовку за

такими спеціальностями: “Естрадний вокал”, “Звукорежисура”, “Музичне мистецтво естради” (інструменталісти). Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Ушинського (м.Одеса) в Інституті мистецтв на кафедрі “Теорії музики і вокалу” факультету “Музичної та хореографічної освіти” систематично готують студентів до участі у студентських олімпіадах з класичного та естрадного вокалу і у міжнародних та всеукраїнських конкурсах. В Чернівецькому національному університеті ім. Ю.Федьковича на кафедрі “Музики” факультету “Педагогіки, психології та соціальної роботи” “Естрадний спів” є обов’язковим музичним предметом тощо.

Поступово налагоджується видавництво естрадно-джазових інструментальних і вокальних збірників, енциклопедичної літератури, зокрема: українське видання навчального посібника І. Горбата і І. Вассенбергера “Основи джазової інтерпретації” (1980); енциклопедичних і міологічних словників – “Лексикон джазу” (1981) та “Українська енциклопедія джазу” (2004) В.Симоненка, “Естрада. Рок-музика. Джаз” (1993) В.Откидача; нотних збірників та хрестоматій: “Фортепіано в джазі” (1988), “Джазові етюди для фортепіано” (1984). “Джаз і фортепіанна музика першої половини ХХ сторіччя” (1987, 1989), “Джазові п’єси радянських композиторів для фортепіано” (1990), “Естрадні і джазові п’єси для фортепіано” (1995), “Jazz book. Ноти, тексти, гармонія” (2000), “Українська естрадна вокальна школа” Л.Прохорової (2006), збірники з репертуару відомих співаків та багато інших.

У музичних закладах України активно розгортається педагогічна та виконавська діяльність відомих джазових інструменталістів та естрадно-джазових співаків. Зокрема: В. Соляника, М. Замороко, П. Пашкова, Є. Дергунова, Ю. Кузнецова, С. Давидова, А. Лозовського, О.Тищенко, Ж.Боднарук, П.Зіброва, А.Кудлай, О.Білозір, В.Шпортюка та багатьох інших.

З’являються осередки пропаганди джазового мистецтва. Велику роботу щодо популяризації джазової музики в свій час проводив журнал “Нота”, а в останні роки – журнал “Джаз”, агентство “Театр джаза”, радіопередачі по “Проміню” Д.Гальона та О.Когана, програми нових радіостанцій, мережа магазинів, які тримають асортимент джазової музики, концерти Міжнародного джазового абонементу тощо. Необхідно відзначити також активну діяльність і Продюсерського агентства “Jazz In Kiev” під орудою О.Когана.

Активно розвивається творчий обмін індивідуальними виконавськими досягненнями молодих джазових музикантів в рамках українських і міжнародних джазових фестивалів. Серед великої кількості фестивалів, які щороку проходять в Україні, для фахового зростання творчої молоді особливе значення мають дитячо-юнацькі джазові фестивалі, а саме: а) *дитячі та юнацькі джазові фестивалі*: Всеукраїнський дитячий джазовий фестиваль

“Джаз над морем” (м. Скадовськ), Do#Dж Junior // ДоДж Юніор (м. Донецьк), Міжнародний дитячий джазовий фестиваль “ОКешкин Джаз” (м. Київ), Міжнародний дитячий джазовий фестиваль ім. Л.Утьосова в Південному – “Дитячий джазовий рух” (Одеська обл.), Міський відкритий естрадно-джазовий дитячий фестиваль “Сердце-bravo” (м. Херсон), Kharkiv ZaJazz Fest” (м. Харків) та ін.; б) **джазові фестивалі, які передбачають в своїх програмах участь дитячих та юнацьких колективів:** “Єдність” (м.Київ), ”Зимові джазові зустрічі пам’яті Є. Дергунова” (м. Київ), “Вечори пам’яті В.Симоненка” (м.Київ), Міжнародний фестиваль академічної і сучасної музики “Фарботони” (м.Канів), Вуличний джазовий фестиваль “Jazz на Суворова” (м.Херсон) та ін.

Отже, даний огляд стану розвитку естрадно-джазової освіти молоді в Україні свідчить про позитивну динаміку його зростання у вищих музичних закладах і явну недооцінку її в музичних закладах нижчого рівня (музичних школах, училищах), що руйнує основний принцип педагогіки: наступності і безперервності у навчанні, від ефективності й доцільності педагогічної організації яких залежить подальша активність творчої особистості, її самоусвідомлення, можливість самовираження тощо.

Висновки.

1. Система української джазової освіти пропонує комплексне навчання на основі досягнень неакадемічного й академічного напрямків у виконавстві, що достатньо надійно укоренилося в світовій музичній культурі, що свідчить про ґрунтовність універсальних тенденцій розвитку джазу на рубежі сторіч та зміцненню інтеграційних міжкультурних зв’язків.

2. Процес виділення естрадно-джазового профілю в українській музичній педагогіці, його експериментальної апробації та розвитку пов’язане, передусім, з появою відповідних державних навчальних осередків: а) відкриття естрадних відділень в окремих музичних школах; б) відділів естрадно-джазового виконавства в музичних училищах; в) запровадження в програму консерваторських дисциплін факультативних курсів, пов’язаних з джазовим мистецтвом; г) створення відповідних кафедр (“Музичне мистецтво естради та джазу”, “Естрадний спів” тощо) у ряді вищих музичних закладах України.

3. До виховання майбутніх естрадно-джазових виконавців в музичних закладах України долучаються відомі естрадно-джазові виконавці-практики.

4. Аналіз стану естрадно-джазової освіти в Україні виявив низку тенденцій: а) проведення практично-методичних семінарів і конференцій; б) академізація учбових програм, методичних посібників; в) видавництво нових естрадно-джазових інструментальних і вокальних збірників, енциклопедичної літератури тощо.

5. З'являються осередки пропаганди естрадно-джазового мистецтва: поява профільних журналів, радіо- і теле-передач, концертів, мереж магазинів з наявністю асортименту джазової музики, енциклопедичних видань тощо.

6. В Україні розгортається діяльність потужного інформаційно-пропагандистського та стимулюючо-творчого заходу фахового зростання творчої молоді – джазово-фестивальний рух, в якому особливе місце належить дитячо-юнацьким джазовим фестивалям тощо.

Кожне з цих положень, що частково викладені в даній статті, а також визначення проблем та перспектив розвитку естрадно джазової освіти молоді в Україні, вимагає більш детального аналізу і окремого наукового дослідження.

Використані джерела:

1. Капелюшок- Войченко О.М. Вплив джазової музики на оновлення змісту навчання сучасної молоді України [Електронний ресурс] / Капелюшок-Войченко Ольга Миколаївна – Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/mz/2010-18/48.pdf.

2. Норинская А.Д. Развитие джазовой музыки в коллективах художественной самодеятельности. / А.Д. Норинская, Н.А. Дощечко, В.М. Касаткин, Е.В. Муханова. – М., 1989. – 378 с.

3. Романко В. Джаз в музичній культурі України: соціокультурна і музична інтерпретації: дисертація на здобуття наук. степені канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 “Музичне мистецтво” / Романко Володимир – К., 2001. – 177 с.

4. Рось З.П. Український джаз як культурологічна проблема / Рось Зоряна Петрівна // V культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва “Культурологічний дискурс сучасного світу: від національної ідеї глобалізації цивілізації”: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-парктичної конференції – К., 2007. – С. 258-262.

5. Седунова Л.М. О современных тенденциях развития общего музыкального обра-зования / Л.М. Седунова // Музыка в школе. – 2004. – № 1. – С. 35 – 38.

6. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу / Симоненко Володимир – К.: Центрмузінформ, 2004. – 232 с.

7. Степняк Ю.В. Эстрадно-джазовый компонент в профессиональной подготовке учителя музыки (На материале учебной работы музыкальных факультетов педагогических ВУЗов): автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук.: спец. 13.00.02 “Теория и методи-ка обучения и воспитания” / Ю.В. Степняк. – М.: 2000.– 22 с.